

## РЕЦЕНЗИЯ

От проф.Дарина Зиновиева,

Юридически факултет на ПУ"П.Хилендарски"

**на дисертационен труд „ПУБЛИЧНОПРАВНИ АСПЕКТИ НА  
ПАЦИЕНТСКАТА БЕЗОПАСНОСТ” от ЕМИЛИЯ ЙОРДАНОВА  
АНГЕЛОВА-ХОВАГИМЯН,**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област  
на висше образование 3.”Социални, стопански и правни науки”,  
Професионално направление: 3.6 „Право”, „Административно право  
и административен процес”, с научен ръководител: доцент  
Константин Пехливанов

Със заповед № 903 от 11.03.2021г. на Ректора на ПУ"П.Хилендарски  
съм назначена за член на научното жури.

### 1. Данни за кандидатката и процедурата

ЕМИЛИЯ ЙОРДАНОВА АНГЕЛОВА-ХОВАГИМЯН е зачислена в  
задочна форма на обучение в Катедра „Публичноправни науки” при  
Юридически факултет на ПУ „Паисий Хилендарски” – гр. Пловдив  
през февруари 2019 г. Дисертационния труд е обсъден и насочен за  
публична защита от Катедра „Публичноправни науки” при  
Юридически факултет на ПУ „Паисий Хилендарски” – гр. Пловдив на  
19.02.2021 г. Докторантката има три научни публикации по темата на  
дисертацията. Представеният автореферат отговаря на

изискванията и представя вярно с подробности труда и изводите в него. Налице е подписана декларация за оригиналност на авторството.

## 2. Анализ на дисертационния труд и приносите

Структурата на труда е добре изградена. Състои се от въведение, три глави и заключение. Систематично е подредена така: първо се анализират определенията за понятието пациентска безопасност /ПБ/ в исторически аспект и в други държави. В следваща глава се изследва понятието и проявите форми в България и в третата глава се анализират фактори, които допринасят за реализирането на ПБ. В Заключението се синтезирани достигнатите изводи и предложенията за оптимизиране на законодателството.

В Първа глава е направен подробен исторически преглед на възникването на отделни части от понятието ПБ. Авторката е анализираща източници от различни епохи и е представила своето виждане за утвърждаването на понятието ПБ. Докторантката е направила обширен сравнителен анализ на законодателството, уреждащо части от понятието или цялото понятие за ПБ в над десетина държави- членки на ЕС и трети страни. Принос в тази част от дисертацията е определението за ПБ на авторката и неговата обосновка. Правилно тя обхваща всички елементи на това понятие, като включва различните задължения към субекта със статут на пациент, които цялостната здравна система му дължи. Авторката се обосновава и чрез нормативен подход. Положителна оценка следва да се даде на така нар. от докторантката „основни инициативи” за

осигуряване на безопасността на пациентите в световен мащаб. Така тя разглежда актове на СЗО , като най-мащабна институция по управление на общественото здраве в света, на Световния алианс за безопасност на пациентите, Проектът на Европейската мрежа за безопасност на пациентите (EUNetPaS) и др.

Като логистичен завършек на първата глава е добър подхода да навлезе и в международните източници, регламентиращи защита на ПБ. Изброени са редица източници от типа на soft law като напр. Декларация относно трансплантацията на човешки органи (СМА 1987 г.), Декларация относно евтаназията (СМА 1987 г.), Препоръка относно законовата защита на лицата, страдащи от психични разстройства, настанени на лечение по принудителен път (Комитет на министрите СЕ 1983 г.), Декларация за човешките права и личната свобода на медиците (СМА 1985 г.), , Декларация от Осло - Становище относно терапевтичния аборт (СМА 1983 г.), Становище относно оплождане инвитро и трансплантация на ембрион (СМА 1987 г.) и др.

В глава Втора , авторката прави добро изследване на цялостното законодателство, на институции, и тяхната компетентност, както и на актове на органи и неправителствени организации, които в цялостност подпомагат ПБ. Така авторката сочи ролята на Националната здравна карта като подход на държавата за достъпна извънболнична и болнична медицинска помощ. Коментира ролята на Националната здравна стратегия, Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030.

В последователност тя изброява относимите нормативни актове, с предмет, който в определена степен регулира ПБ. Прави впечатление добрия подбор на подзаконовите нормативни актове, като напр. Наредба №49 от 18.10.2010 г. за основните изисквания, на

които трябва да отговарят устройството, дейността и вътрешния ред на лечебните заведения за болнична помощ и домовете за медико-социални грижи, Наредба за осъществяване правото на достъп до медицинска помощ (В сила от 02.06.2006 г., посл. изм. ДВ. бр.29 от 7 април 2017 г.), Наредба № 8 от 3.11.2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията (В сила от 01.01.2017 г., посл. изм. ДВ. бр.2 от 4 Януари 2019 г.) и др.

Разглежда ролята на етичните кодекси и приносът им като меко право за ПБ.

Логистично тя обособява всички органи на централно и местно управление, които имат отношение към ПБ, като включва и тези, които имат изключителна компетентност по време на криза./ напр. областните щабове/.

В отделна част от дисертацията Емилия Ангелова е анализирила защитата на пациентите чрез произнасяне по техни жалби, свързани с ПБ.

Така тя анализира правните възможности, уредени в Закона за здравето, в Закона за здравното осигуряване, възможностите на основание чл. 93 от Закона за здравето да сезират РЗИ при спорове, свързани с медицинското обслужване. Спира се на защитата пред ИАМН когато пациентът обжалва качеството на предоставяната в определено лечебно заведение медицинска помощ като в детайли сочи: „затруднен достъп; забавяне на лечението; усложнения, настъпили по време на лечебно-диагностичния процес; поставяне на грешна диагноза” .

В Глава трета, озаглавена” Качеството и културата като фактор за повишаване на пациентската безопасност – отговорността на лекаря според българското право” авторката прави интересен анализ на ПБ, като фокусът е качеството на медицинската помощ. В параграф § 1

тя анализира в исторически план понятието „ Медицинска квалитология”, като положителна оценка заслужава

Обобщението относно ПБ състоящо се от няколко компонента: вид, количество и качество, и изводът ѝ, че съвкупността им определя степента на задоволяване здравните нужди на пациента. Добър извод е този за потребителната способност на медицинската помощ и параметрите на нейното измерване - промените в здравното състояние на потребителите; степента на удовлетвореност и ефективността.

Заслужава положителна оценка това обобщение на правните инструменти, с които се гарантира в цялостност безопасността на пациента.

Заслужава добра оценка идеята на докторантката да представи няколко доктринерни и институционални определения за качество в здравеопазването, като напр. на Медицинският институт (ИОМ) през 1990 г. в САЩ , на Съвет на Европа и др.

В тази част на труда Емилия Ангелова разглежда и така нар. управление на риска в пациентската безопасност , с цел да се минимализира нежелан или неочакван медицински резултат от лечението на пациента. В труда се прави анализ и на по-социални фактори от типа- култура за управление на риска.

В отделна част докторантката разглежда електронното здравеопазване и връзката му с пациентската безопасност. Тя проследява възникването на идеята в световен мащаб.

Правилен е изводът ѝ, че в по-общ план, електронното здравеопазване засяга правата, правилата, отговорностите и рисковете в здравния интернет, в използването на здравни данни и

изобщо в информационните системи, свързани с база данни на пациентите.

Интерес представлява частта от дисертацията, която е озаглавена „Теории на грешките„.Авторката разглежда специфичните за медицинското право понятия като „Нежелано медицинско събитие” и неговото съдържание. Представя статистика на СЗО за пациентска увреда. Авторката определя медицинските грешки като „неуспех на планирано действие да бъде завършено по предназначение или използване на грешен план за постигане на цел.”. Сочи местата в лечебните заведения, където са налице най-висок процент на грешки със сериозни последици - при интензивно лечение, операционни зали и спешни отделения.

Добре поднесен е анализа за лекарска грешка, като коректно е цитиран автора Радойнова и определението в нейния труд. Считам, че правилно Емилия Ангелова дава своето мнение, че от юридическа гледна точка лекарска грешка е деяние, което е неправомерно и нарушава закони, правила и норми.

За цялостност тя прави изследване и обучението, свързано с ПБ в здравната ни система- спира се както на образованието, така и на следдипломната продължаваща квалификация от съсловните организации. В Заключението авторката обобщава приносите, а именно: Определение за пациентска безопасност, предложението за Закон за пациентска безопасност, териториално разгръщане на ИАМН, Регистър за докладване на нежелани медицински събития, Национален регистър и вътрешни регистри към всяко едно лечебно заведение, Национален фонд за обезщетение на пациенти.

### 3. Критични бележки:

По същината на труда е важно авторът да даде по-ясно разграничение между медицинска грешка и „нежелани лекарствени събития”/стр 270/. Неяснотата какво авторът има пред вид за връзката между тези явления е добре да се изясни.

Стилът се нуждае от оптимизиране, тъй като авторът следва в голяма степен стила на публичната администрация.

На места няма завършеност на израза, напр. „ Отговорност на съсловните организации – съсловна”/стр. 292/.

Независимо от критичните бележки, трудът има приноси, които могат да получат положителна оценка.

### ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на изложеното , считам, че са налице условията за присъждане на образователна и научна степен „доктор” на **ЕМИЛИЯ ЙОРДАНОВА АНГЕЛОВА-ХОВАГИМЯН**, и давам своята положителна оценка. Предлагам научното жури да присъди образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки  
Професионално направление: 3.6. Право Докторска програма:  
Административно право и административен процес.

.....

/професор Дарина Зиновиева/